

Immaculada



JOAN FRANCESC MIRA

Escribo aquest paper (que vostès llegiran pocs dies abans de Nadal) el dia de la Immaculada Concepció de Maria, dia de la Puríssima, festa de totes les Conxes i Conxetes, Pures, Immaculades i Immes, i sobretot patrona d'Espanya, dels Tercios de Flandes i de l'Arma d'Infanteria. La història de la doctrina cristiana, en totes les seues variants, oriental i occidental, grega i llatina, catòlica i protestant, pot arribar a ser fascinant, sobretot si hom la contempla amb la saludable actitud de l'agnòstic: un agnòstic pacífic i càlid com jo, cristià cultural i estètic (m'agraden les esglésies medievals, la litúrgia solemne, l'art barroc, i algunes coses més...). Si la teologia professional pot resultar especialment recargolada, abstracta, complicadíssima i sovint purament especulativa i buida de contingut real, la teologia "profana" i recreativa em resulta especialment suggeridora, com ara els fonaments d'aquest dogma de la concepció sense taca de la Mare de Déu, que té, com a idea o creença, un mèrit molt particular. En efecte, per mirar d'aclarir una miqueta en què consisteix aquesta concepció immaculada de Maria (que, en la incultura religiosa creixent, molts confonen amb la concepció virginal de Jesús, per obra de l'Esperit Sant, un altre petit o gran misteri...), cal en primer lloc tindre clara la idea de pecat original i de la seua transmissió universal, idea que, si la considerem atentament és un disbarat insostenible. Sant Agustí, bon escriptor, pensador genial i defensor furibund de posicions sovint inhumanes i brutals, va recollir antics conceptes maniqueus, neoplatònics i gnòstics, els barrejà amb el mite bí-

blic del pecat d'Eva i Adam al paradís, i va concloure que tal pecat és una taca hereditària que condemna la humanitat sencera a la perdició, una generació rere l'altra: en l'acte de la generació es transmet la impuresa, la màcula, el pecat, i no hi ha res a fer (deu ser que el pecat residia en els espermatozous, qui sap, potser algun teòleg modern hauria d'elucubrar sobre el tema...). Només Jesús va ser concebut sense taca, perquè era Déu ell mateix, i perquè no hi hagué mascle ni sexe. I la resta, tacats des de l'origen, sense excepció. Sense excepció?, van pensar alguns Pares de l'Església, orientals sobretot, fascinats progressivament per la figura de la Mare de Déu, la Theótokos. I si hi hagué una excepció, una sola? I si sant Joaquim i santa Anna no van transmetre la taca fatal, i Maria des del primer instant (des de l'òvul fecundat, diríem ara...) ja va ser neta, pura puríssima, immaculada?

Impossible, van afirmar molts teòlegs, sants, bisbes, papes i monjos diversos, i la controvèrsia durà segles, amb acusa-

cions mútues d'heretgia: en quin text revelat apareix la idea, eh?, deien uns; en quin cap cap que la mínima Maria embrionària, que havia d'engendrar un Déu, estiguera tacada de pecat?, deien uns altres. I a partir del segle XIII dominicans i franciscans aprofitaren el tema per enfrontar-se una vegada i una altra. Sant Tomàs d'Aquino, posem per cas, proclamat Doctor Angèlic i teòleg suprem de l'Església, va escriure repetidament contra la tesi "concepcionista", amb gran disgust i escàndol de successives escoles de teòlegs franciscans. D'una manera o d'una altra s'havien d'entretindre. Fins que l'any 1848 s'estengué per Europa sencera l'onada de revolucions urbanes, moviment democràtic que arribà fins als Estats de l'Església, i el papa infelïçment regnant, Pius IX, s'espantà i va fugir de Roma, on es va proclamar fins i tot una república, aviat esclafada per la pressió d'Àustria i la intervenció militar de Lluís Napoleó (que volia fer mèrits amb els catòlics abans de fer-se elegir emperador) i fins i tot d'una inútil expedició espanyola. Davant de la seua posició insoluble i angoixosa el papa, refugiat a la plaça forta de Gaeta, es queixà un dia al cardenal Luigi Lambruschini: "No trobe solució humana a aquesta situació..." "I doncs", digué el cardenal, "busquem una solució divina, Santedat: proclameu el dogma de la Immaculada Concepció". Resposta genial i oportuna: el papa es decideix i fa l'anunci, la solució arriba per via militar, el Sant Pare recupera el poder absolut, les revolucions fracassen a tot Europa, i el dia 8 de desembre de 1854, el papa més reaccionari de l'època moderna proclama que la doctrina de la Immaculada Concepció és revelada per Déu (revelada com i on?, no se sap...), i que "si algú arriba a sentir o pensar el contrari, sàpiga que ell mateix es condemna, que naufraga en la fe", i que cau *ipso facto* sota totes les penes que el dret estableix. Així va ser la cosa, més o menys. La infanteria espanyola, però, no hi tingué res a veure.

«EL PAPA, REFUGIAT A LA PLAÇA FORTA DE GAETA, ES QUEIXÀ UN DIA AL CARDENAL LUIGI LAMBRUSCHINI: "NO TROBE SOLUCIÓ HUMANA A AQUESTA SITUACIÓ..." "I DONCS", DIGUÉ EL CARDENAL, "BUSQUEM UNA SOLUCIÓ DIVINA, SANTEDAT: PROCLAMEU EL DOGMA DE LA IMMACULADA CONCEPCIÓ"»